

v sedanjih razmerah misliti na to, ker bi učiteljstvo obsedelo med dvema stoloma in bi tako škodovalo samo sebi največ.

Naši tovariši so mnenja, da se naj narodno-napredna stranka bolj kakor doslej poteza za učiteljstvo in za napredek šolstva, ker sicer bi ostala stranka pač narodna, a ne napredna. Na Francoskem se udeležujejo ministri zborovanj naprednega učiteljstva, pri nas pa je majhno število tistih poslancev narodno-napredne stranke, ki hodijo med nas. To dejstvo naše učiteljstvo boli.

Boli ga nadalje izjava „Slovenskega Naroda“ z dne 20. pret. mes. v članku „Edinost v stranki“, kjer piše, da „stranka od učiteljstva nima tega, kar se časih misli in zakaj je ne vznemirja vest, da se boče ustanoviti samostojna učiteljska stranka.“

Pred vsem moramo izraziti mnenje, da ni bil priobčen imenovani članek z vednostjo glavnega urednika „Slov. Nar.“ in voditelja narodno-napredne stranke, dr. Tavčarja, ki se je na naših shodih že večkrat izjavil, da narodno-napredna stranka stoji in pade z učiteljstvom. Zakaj če bi bil priobčen dotični članek z vednostjo dr. Tavčarja, bi smeli opravičeno trditi, da ni soglasja med njegovimi govorjenimi besedami in med pisavo njegovega lista.

Nikakor ni res, da bi učiteljstvo malo koristilo stranki. Vprašamo samo: Kdo je rešil kmetijsko družbo kranjsko klerikalnih krempljev? Ako ima narodno-napredna stranka svoje somišljenike celo po najoddaljenejših krajih naše domovine — kdo jih je vzgojil, če ne učitelj? Kdo je nadalje najdelavnejši član v raznih društvih po kmetih kjer se goje ideje narodno-napredne stranke? Resnica je tudi, da izgubi narodno-napredna stranka po mnogih krajih vse somišljenike, če se odtegne od narodnega dela učiteljstvo. In kaj pa volitve? Če bi stale učiteljstvo ob volitvah pasivno ob strani, bi izgubila narodno-napredna stranka Božičev mandat, v največji nevarnosti bi bil mandat dr. Ferjančiča in na pridobitev na Notranjskem bi ne mogli nič več upati. Navedli bi lahko mnogo zgledov žalostnih posledic izza dobe zadnjih političnih borb. Mnogo naših tovarišev je bilo do zadnjih volitev med ljudstvom jako priljubljenih. Ker so pa nastopili kot agitatorji za narodno-napredno stranko, so prišli v nemilost, jih proglasili za brezverce, da so se jih začeli ogibati ter jim delati na vseh koncih in krajih zapreke in nasprotstva. Navedli bi še lahko mnogo dejstev, ki dokazujejo, da ni napredno učiteljstvo brez zaslug za obstoj in napredovanje narodno-napredne stranke, a že to, kar smo povedali doslej, zadostuje, da izpoznamo krivico nezasluznega očitavanja „Slovenskega Naroda“, ki sili naše ljudi še bolj k popolni nezavisnosti ki jih sili, da se postavijo na lastne noge!

Kar nas je Slovencev naprednega mišljenja, smo navezani drug na drugega in moramo tudi podpirati drug drugega. Zamolčati pa ne moremo, da pusti časih narodno-napredna stranka učitelja, ki je deloval za njeno korist, na cedilu, češ, kdo mu je rekel, naj se izpostavlja? S tem je stvar dognana, in nihče se več ne zmeni zanj!

Ko bi pregrešil kak napreden učitelj samo stotino tega, kar je že zakrivil n. p. Jaklič, kdaj bi že delal pokoro tam kje v najpozabljenjših hribih! A klerikalna stranka drži Jakliča, vsi so zanj tja do škofa in Šusteršiča pa do Gostinčarja in Štefeta! Naš somišljenik Gärtner je pa le resnico pisal in se javno opravičil, da ni njegova krivda, če ne dobi kranjski Sirc izpričevala v originalu — in že ga hočejo

dvigniti iz Ljubljane! Vprašamo pa: kdo izmed narodno-napredne stranke je storil samo pol koraka, da bi se preprečila tako naravnost vnebokričeča krivica?! — To je vse, s čimer mu hočejo pomagati!

Ta fakta in pa vzroki, ki smo jih navedli v zadnjem listu v uvodnem članku vzbujajo v naših vrstah nezadovoljnost in nevoljo, ker ne cenijo našega dela tako, kakor zasluži, in ki ne store za nas tega, kar bi morali storiti in kar bi lahko storili. Resnične ljubezni do napredka učiteljstva ni kazati samo z besedami, nego kazati jo je treba z dejanji.

Tako torej stoje stvari! Govorili smo od srca, zato mislimo, da nismo govorili gluhim ušesom. Seveda nismo še povedali vsega, a že iz tega smemo črpati upanje, da je sedaj čisto in jasno med nami. In zato nam ne bo težko urediti svoja pota!

Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

(Dalje.)

Učitelj Vilko Popović je govoril tako-le:

Slavna skupščina! Trideset je že let, kar je ljudsko šolstvo v Hrvaški in Slavoniji zakonito urejeno. V tem kratkem času je prošla ljudska šola v vse mogoče faze razvoja ter pridobila ugled tako v mili domovini, kakor tudi v inozemstvu. Trideset je let, kar je ona veren nosilec prosvete, ki je edina močna, da začuva narodu obstanek in mu osigura bodočnost. V vseh naprednih deželah in državah uprava jako deluje na to, kako bi najmileji otrok naroda procvital in rastel ter uprava s primerno energijo obvlada vse zapreke — osobito one financijelne nravi — ki stojijo razvoju šole na poti.

Moglo bi se vprašati: Zakaj se pravzaprav troši za deco, ta skozinskoz neproduktivni element, poverjen šoli v vzgojo in izobrazbo? Na to nam odgovarja nacionalna ekonomija, ki je določila dejstvo, da se kapital, vložen v izobrazbo neproduktivnega elementa, vrača državi v veliki meri takrat, kadar postane ta element produktiven. To je danes že izven vsakega dvoma. Naj mi bo dopuščeno, da to ilustriram z enim primerom.

Vse kulturne inštitucije, med katere štejem ljudsko šolo na prvem mestu, zahtevajo od države velikih žrtev, in te so vzgojna glavica, pod katero se v narodno-gospodarskem smislu razumeva vsota stroškov, upotrebjenih v izobrazbo ljudi. Da v to svrhu naložen kapital nosi državi velik dobiček, je najsijajniši dokaz Francoska, okolo katere se je koncem osemnajstega stoletja bliskalo morilno orožje, da jo pred svetom poniža in uniči. Ali njeni duševni borilci so se lotili drugega orožja, oni so se potrudili, da nadomestijo padec svoje moči in sile s šolo, ne meneč se pri tem, da so se Rusi približevali Carigradu, Prusi pa stopili v Varšavo. Razdrobljena Francoska je položila bojno orožje v grob historijskih spominov, vendar so se nji — osramočeni — klanjali isti njeni premagovalci.

V vzgojni kapital vlagajo poedinci in države tako dolgo, dokler traja neproduktivna perijoda s popolnim in sigurnim pravom pričakovanja, da produktivna perijoda povrne poedincem in državi deloma v večji, deloma v manjši meri potrošeno glavico.

Pa kakor je to povsod, tako je tudi pri nas.

Ako se ozremo na dobo tridesetih let, moramo pripoznati, tudi če bi ne hoteli, da je tudi naša dežela vložila ogromen kapital za omenjeni neproduktivni element; priznati pa mora vsak po pravici, da je šola sijajno izvršila svojo nalogo ter popolnoma opravičila vse one žrtve, ki jih je vložila dežela za njen razvoj. Moramo pa tudi to priznati, da poznamo dežele, ki živijo v boljših finančnih razmerah, pa se vkljub temu ne morejo istovrstiti z nami v napredku šolstva.

Ljudski učitelj more s ponosom zreti na svoje uspehe. Z ozirom, da je ljudska šola za štiri petine našega naroda edini vzgojno-izobraževalni zavod, je ona brez dvoma najznatnejša narodna institucija. Brez nje ni govora o kaki prosveti.

Vprašajmo se, kdo je faktični nosilec prosvete in kakšen je njegov položaj med ostalimi stanovi? Na kratko rečeno, se na faktičnega nosilca kulture vedno pozablja, kadar koli se urejuje šolstvo po zakonih. Na njega se ne jemlje ozir niti tedaj, kadar se drugim javnim uradnikom poboljšava plača. On je izvzet, ker mu je plača urejena po šolskih zakonih, namesto da bi bila, kakor pri drugih uradnikih, urejena po posebni postavi, ki se da od časa do časa brez težkoč izpremeniti, če to zahtevajo potrebe stanu in dopuščajo — deželne razmere.*)

Ljudski učitelj ne more s sedanjo plačo živeti in ako živi, tedaj je to samo, kakor pravimo, da se pripoveduje. Tako plačo si bi služil tudi tedaj, če bi bil pet ur na dan samo čuvar otrok. Da ni v njem tolike odporne moči, ki mu je pomagala medsebojno ustanoviti različne institucije v moralno in materialno pomoč, ki jih je osnoval in izvedel izvanredni zanos za dobro stvar in njegova čvrsta žilavost, bi moral omagati, in pred njegovimi očmi bi ne bilo višjih smotrov in idejalov! On bi postal navadni najemnik, a dežela, ki ji služi, bi se sramovala takega kruhoborca. Priroda je stavila človeku najtežjo nalogo: borbo za življenje. In v tej borbi nadkričuje moč ljudskega učitelja herojsko moč. Borečega se od jutra do mraka ga dobimo povsod, kjer se dela v blagor naroda. Glej ga, kjer funkcionira na polju naprednega gospodarstva; glej ga, kjer se neguje narodna pesem, kjer se zbira narodno blago; glej ga na polju leposlovja, ki mu je pripomogel preskrbeti dober glas; glej ga na vsakem polju plemenitega javnega delovanja. Povsod je popolen — povsod pripravljen. Ali za vse usluge, kar jih stori deželi ravno v isti meri in z istim oduševljenjem kakor kak drug stan, ne dobiva primerne plače za svoje delo, četudi je to delo najznamenitejše, četudi je on faktični nosilec kulture, ki je deželi, naši mili domovini, preskrbela odlično mesto med kulturnimi deželami.**) Da je hrvaško ljudsko učiteljstvo vedno vestno vršilo svojo dolžnost, temu so dokazi najlepša priznanja kompetentnih sodnikov v inozemstvu in izjave naših najvišjih poglavarjev.

(Dalje.)

Slovenska Šolska Matica.

„Slovenska Šolska Matica“ in „Hrvatski pedagoško-književni zbor“ v Zagrebu sta sklenila, da stopita med seboj v zvezo zamenjavanja svojih knjižnih proizvodov s temi-le pogoji:

*) Pri nas imamo sicer celo državni šolski zakon (§ 55.), ki ureja naše plače, a našim oblastvom je ta zakon — deveta briga. Naše razmere so v sorodu edino z onimi, ki vladajo na — Turškem. Uredn.

**) Do pičice enake razmere so tudi pri nas. Slovenec in Hrvat sta si v resnici brata! Uredn.

1. Vsak društvenik imenovanih dveh društev dobi vsako leto, ako želi, poleg knjig svojega društva tudi publikacije drugega društva.

2. V ta namen ima dotični društvenik plačati razen društvenine svojega društva polovico letnega doneska drugega društva.

3. Za dobivanje knjig drugega društva namenjena vsota se dotičnemu odboru pošlje od odbora, ki je prispevek sprejel zaeno z lastno društvenino.

Dotični dopis „Hrvatskega pedagoško-književnega zbora“ slove:

Br. 56.

Slavnomu odboru „Slovenske Šolske Matice“
u Ljubljani.

Čast nam je, ovime slavnomu odboru javiti, da je upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnega zbora“ u svojoj sjednici, održanoj dne 6. o. mj., rado pristao na prijedlog slavnoga toga odbora od 19. aprila o. g., br. 9, da članovi „Slovenske Šolske Matice“ i „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ stupe u međusobno svezu tako, da članovi jednoga društva za polovico godišnjega prinosa drugoga društva primaju knjige drugoga društva.

Upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ pozvat će svoje članove, da se izjave, koji žele primati knjige slav. „Slovenske Šolske Matice“, pa će imena dotičnika početkom svake godine s polovicom prinosa poslati slavnomu tomu odboru. Isto tako molimo, da nam slavni taj odbor tim načinom početkom svake godine izvoli javiti, koliko se članova „Slovenske Šolske Matice“ izjavilo za primanje knjiga „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“.

Godišnja članarina za članove „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ iznosi 2 K, a prema tome imao bi svaki član „Slovenske Šolske Matice“ platiti 1 K.

Ako bi slavni odbor želio, da članovi „Slovenske Šolske Matice“ prime knjige „Hrv. pedagog.-knjiž. zbora“ već i od godine 1903., te molimo, da nam se broj dotičnih članova naznači najdalje do 1. septembra, da se mogne prema tome odrediti naklada.

Još je upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ zaključio, da će članovima „Slovenske Šolske Matice“ dati do sada izošle sveske „Pedagogijske enciklopedije“ za pol cijene, t. j. po 60 fl.

Javljujući sve to slavnomu tomu odboru želimo, da to bude na sve bolje međusobno spoznavanje slovenskoga i hrvatskoga pučkoga učiteljstva, a u toj nadi bilježimo se s kolegijalnim pozdravom.

Upravni odbor „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“,
u Zagrebu, dne 14. junija 1903.

Tomislav Ivkanec l. r.

Josip Kirin l. r.

predsednik.

tajnik.

Z ozirom na to prosimo člane „Slovenske Šolske Matice“, da vzamejo te ukrepe na znanje in se vsako leto po svojih poverjenikih ali direktno pri odboru izjavijo vsi tisti, ki žele za prinos 1 K prejemati knjige „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“.

Prav tako prosimo, da se istim potom izjavijo najdalje do konca tega meseca vsi oni,

1.) ki žele prejeti knjige „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“ že za l. 1903. za polovico članarine, t. j. 1 K,

2.) ki žele prejeti tudi dosedanjih 8 zvezkov „Pedagogijske enciklopedije“ za pol cene, t. j. po 60 h.